

Verslag

Onderwerp:	Klankbordgroep Kennisplatform EMV		
Datum:	3 maart 2016	Aantal bl.:	6
Aanvang:	13.30 uur – 15.30 uur	Bijlagen:	4
Vergaderlocatie:	Nieuwe Raadzaal, Stadhuis, Achter het Stadhuis 5-7, 's-Hertogenbosch	Referentie:	KBG KP EMV 2016

Aanwezige organisaties

- CPLD, Vereniging Ons Licht
- Defensie Vakbond AFMP/FNV
- Koninklijke KPN N.V.
- Monet
- Nederland-ICT
- Nederlandse Vereniging Medische Beeldvorming en Radiotherapie, NVMBR
- Nederlandse Vereniging voor Stralingshygiëne
- Netbeheer Nederland
- Nederlands Instituut voor Bouwbiologie en Ecologie, NIBE
- Partners voor een gezond leefmilieu
- Patiëntenvereniging EHS
- Stichting Elektro Hypersensitiviteit
- Stop UMTS
- Vereniging voor Experimenteel Radio Onderzoek Nederland, VERON
- Gezondheidsraad
- Ministerie Infrastructuur en Milieu
- Ministerie Sociale Zaken en Werkgelegenheid
- Ministerie van Economische Zaken
- Ursi
- Onderzoekers ZonMw programma EMV&G

1. Opening / Mededelingen

Voorzitter T. Rombouts heet iedereen welkom bij deze Klankbordgroepbijeenkomst van het Kennisplatform EMV. Het is een tijdje redelijk stil geweest rondom het Kennisplatform. Dat had te maken met een aantal noodzakelijke en gewenste veranderingen in de organisatie. De voorzitter geeft aan blij te zijn te kunnen melden dat er vorderingen gemaakt zijn bij deze veranderingen, waarover straks meer in het tweede agendapunt “doorstart Kennisplatform EMV”.

De voorzitter stelt de aanwezigen achter de tafel voor: dhr. E. Peeters, bestuurslid namens TNO; mw. J. de Boer, bestuurslid namens ZonMw; mw. B. Loos, bestuurslid namens RIVM; dhr. F. Woudenberg, voorzitter Communicatieforum, GGD A'dam.

Nieuwe gezichten zijn: mw. M. Beerlage, algemeen secretaris Kennisplatform EMV; dhr. R. Hoppe, voorzitter Wetenschapsforum (em. hoogleraar Policy & Knowledge, Universiteit Twente); mw. V. Dalm, nieuw bestuurslid namens Milieu Centraal (nieuwe deelnemer in het Kennisplatform) en dhr. A. van Iersel, bestuurslid namens GGD GHOR Nederland. De bestuursleden namens Agentschap Telecom (dhr. P. Spijkerman) en DNV GL (dhr. P. Vaessen) zijn helaas verhinderd.

2. Doorstart Kennisplatform EMV 3.0

Het Kennisplatform EMV is een nieuwe fase ingegaan, die een aantal veranderingen met zich meebracht en meebrengt. Veel veranderingen, deels achter de schermen maar wel belangrijk, een deel is goed zichtbaar en merkbaar voor deelnemers in de Klankbordgroep.

Mw. M. Beerlage geeft korte toelichting op deze veranderingen.

De presentatie van mw. Beerlage wordt meegezonden met het verslag.

De voorzitter inventariseert de vragen. Iedere vraagsteller is blij met de doorstart.

Dhr. J. Timmer (stichting EHS) mist het woord "gezondheid" in het doel van het KP. Voor de Stichting EHS is gezondheid een belangrijk samenhangend thema. Wat is het uitgangspunt / de overkoepelende focus binnen het jaarplan? Kan het woord "gezondheid" weer terug in het logo?

Antwoord mw. Beerlage: Voorheen was gezondheid eerste prioriteit en dit blijft zo.

Rondom gezondheid spelen veel aspecten. Het werkkterrein van het Kennisplatform is altijd in samenhang met gezondheid. De voorzitter merkt op dat het bij een volgende druk van het logo het woord gezondheid weer opgenomen zou kunnen worden.

N.B. In een bestuursvergadering na deze bijeenkomst van de Klankbordgroep is dit besproken. In het logo heeft nooit het woord "gezondheid" gestaan. Alleen in de opdruk van de kft van de verslagen van de Klankbordgroep stond ook gezondheid vermeld. Voluit wordt de naam Kennisplatform Elektromagnetische Velden en Gezondheid gebruikt. In het logo blijft dat Kennisplatform ElektroMagnetische Velden. In de afkorting wordt de naam Kennisplatform EMV gebruikt.

Dhr. R. van der Boom (stichting EHS) benadrukt het aspect gezondheid. Hij vraagt of het Kennisplatform ook keuzemogelijkheden gaat aanbieden aan scholen en overheden om elektrogevoeligen tegemoet te treden.

Antwoord mw. Beerlage: Het Kennisplatform streeft ernaar om ook keuzemogelijkheden in beeld te brengen voor mensen die met elektrogevoeligen te maken hebben.

De voorzitter voegt hier aan toe dat nu het Kennisplatform de doorstart maakt en over een budget kan beschikken dat iets hoger is, dit extra mogelijkheden kan bieden voor communicatie met/over elektrogevoeligen. Het Kennisplatform wil de elektrogevoeligen daar ook in betrekken.

Dhr. A. Swinkels (Partners voor een gezond leefmilieu) wil weten of alle private partijen in energie en telecom deelnemen of is het maar een deel?

Antwoord voorzitter: Alleen de vier telecomproviders hebben zich gebonden voor een jaar, met de reden dat zij willen dat veel meer telecom- en RF-belanghebbenden meebetalen. De energienetwerkbeheerders doen mee via Netbeheer Nederland.

Dhr. Swinkels wil weten of het specifiek benoemd kan worden welke private partijen financieren?

De voorzitter: telecomproviders KPN, Tele2, Vodafone en T-mobile en de energienetwerkbeheerders die zijn aangesloten bij Netbeheer Nederland.

Mw. L. van Steenhoven (KPN): KPN gaat de anderen niet overtuigen, zij willen een bredere vertegenwoordiging in de financiering. Niet alleen de operators zenden EMV, er zijn meer partijen, zoals radio, kabel, de partijen die de mobieltjes maken. De providers vinden het wenselijk dat de focus wordt verbreed.

Dhr. F. Weening (Monet, Mobiele Netwerkoperators Nederland): Monet ondersteunt dit principe. Uiteraard benaderen wij de partijen zelf, maar er ligt ook een taak voor het Kennisplatform zelf om het onder de aandacht te brengen.

De voorzitter: Financiering regelen ligt nu vooral bij de Stichting Onafhankelijk Fonds Kennisplatform Nederland.

Dhr. Swinkels wil weten of alle private partijen in energiesector participeren.

De voorzitter: De energienetwerkbeheerders hebben allemaal ja gezegd. Zij zijn ook beter verenigd, via Netbeheer Nederland.

Dhr. J. Timmer: De stichting EHS voelt zich ongemakkelijk met de definiëring van de stem van de maatschappij. Hoe komt de stem van de burger voldoende tot zijn recht en wordt die niet overruled door grote organisaties.

De voorzitter: Dit moeten we verder ontwikkelen in versie 3.0, wegen die we de komende tijd gaan bewandelen. Het is mooi dat er allerlei organisaties binnen het Kennisplatform het gesprek met elkaar aangaan.

Vraag uit de zaal: Het Algemeen Kader omvat de periode 2015-2019. Mag hieruit worden geconcludeerd dat de financiële bijdrage ook voor die periode is vastgelegd? Of geldt dit voor een andere periode?

De voorzitter: De telecomproviders hebben zich gebonden voor een jaar. Bij de Rijksoverheid en de energienetwerkbeheerders is de bereidheid geuit in de hele genoemde periode bij te dragen.

Vraag uit de zaal: Er wordt gesproken over dat de gelden worden beheerd door een stichting waar de bestuursleden onafhankelijk van zijn. Zijn de namen van deze bestuursleden openbaar?

De voorzitter: De bestuursleden van Stichting Onafhankelijk Fonds Kennisplatform Nederland zijn dhr. B. Mertens – Voorzitter (voormalig directeur Rabobank Nederland), dhr. K. le Blansch – Penningmeester / Secretaris Bureau KLB en dhr. T. Holtkamp – Bestuurslid (voormalig directeur Afvalstoffen en Straling, Ministerie VROM).

Mw. W. Hoedjes (Patiëntenvereniging EHS): We hebben het vroeger wel eens gehad over het nut en de noodzaak van het Kennisplatform. Er zijn groeperingen uitgestapt. Mw Hoedjes wil het opnieuw hebben over nut en noodzaak, zeker omdat er geen gezondheid wordt genoemd. Bij het jaarplan ziet zij geen rol weggelegd voor degenen die de EMV veroorzaken. Er zijn allerlei oplossingen mogelijk met de techniek, met de providers en de netbeheerders. Dat ziet zij niet terug in het Jaarplan.

De voorzitter: Is door de uitleg op de vragen en toelichtingen het nut en noodzaak voldoende toegelicht?

Mw. Hoedjes zegt dat haar vraag voor een deel is beantwoord. Haar grootste zorg is hoe de maatschappij hierbij betrokken is. Zij is van mening dat slecht onderzoek op de site wordt geduid terwijl goed onderzoek niet genoemd wordt. Er is veel gebeurd, veel gezegd, ze wil er best positief naar kijken, maar er is al die tijd niks van gekomen. Zorg dat de reacties van burgers en bedrijven ingebed worden. Als zij iets beoordeelt, dan wordt daar niets mee gedaan. Ze wil best positief zijn.

Mw. C. Schooneveld (Stichting EHS): Zij is verheugd dat er nu in het Jaarplan 2016 onder Thema op regel 2 maatschappelijke ontwikkeling door duiden van kennis met aandacht voor keuzemogelijkheden staat. Vraag voor mw. Beerlage: Kan ik het zien dat kennis een ruimer begrip is dan alleen wetenschap duiden?

Antwoord mw. Beerlage: Vanuit de deelnemende organisatie is het vooral het duiden van de wetenschappelijke kennis. Afgelopen jaren zijn we gaan verschuiven en hebben we ook meer de maatschappelijke visies en ontwikkelingen in beeld gebracht. Het is dus bewust gebruik van het woord 'kennis'.

Dhr. F. Weening (Monet): Laten we de doorstart gebruiken om elkaar niet meer op persoonlijke titel en functioneren aan te spreken.

3. Voorstellen Milieu Centraal

Als derde op de agenda staat het voorstellen van Milieu Centraal. De voorzitter geeft aan dat Milieu Centraal het Kennisplatform EMV in deze nieuwe fase komt versterken als deelnemende organisatie. De overige deelnemers zijn blij met Milieu Centraal omdat zij het Kennisplatform EMV heel goed aanvullen.

Een nieuwe deelnemer in het Kennisplatform EMV vraagt natuurlijk om een nadere kennismaking. Mw. V. Dalm, directeur van Milieu Centraal en bestuurslid, presenteert Milieu Centraal. Dhr. J. Winckers van Milieu Centraal is de secretaris van het Communicatieforum

De presentatie van mw. Dalm wordt meegezonden met het verslag.

Vragen en discussie

Dhr. J. Timmer: Wat vindt u van een organisatie als Milieu Defensie? En bent u het daar ook vaak mee oneens?

Antwoord mw. Dalm: Dat zijn allemaal andere clubs die een andere rol hebben en goed werk doen.

Onze organisatie is een beetje te vergelijken met het Voedingscentrum en Nibud. Wij zijn 'nuchter over milieu'.

Mw. W. Hoedjes heet Milieu Centraal van harte welkom in dit gezelschap. Zij vindt het hoopgevend dat als taken worden genoemd het duiden van wetenschap en beschikbaar stellen van wetenschap. Daar is in het Kennisplatform behoefte aan. Zij geeft nog een suggestie voor het laatste onderwerp, namelijk gezonde bodem.

Mw. Dalm bedankt mw. Hoedjes voor de suggestie.

Mw. C. Schooneveld heet Milieu Centraal ook namens de Stichting EHS van harte welkom. Zij vraagt hoe Milieu Centraal komt tot de selectie van thema's in haar palet.

Antwoord mw. Dalm: Milieu Centraal heeft twee financierende ministeries en is daarmee voor een deel afhankelijk van wat zij belangrijk vinden. Er vallen ook wel eens onderwerpen af.

Binnen de grenzen van de kennisbasis kan Milieu Centraal veel doen. Voor grote onderwerpen moet apart financiering worden gezocht.

4. Jaarplan 2016

Het Voorlopige Jaarplan 2016 is een week voor de bijeenkomst toegestuurd. Na toelichtingen van mw. M. Beerlage (algemeen secretaris) en dhr. F. Woudenberg (voorzitter Communicatieforum) op de inhoud van het Voorlopige Jaarplan krijgen de deelnemers aan de Klankbordgroep de gelegenheid om te reageren op dit Jaarplan.

Toelichting mw. Beerlage

Om de werkzaamheden weer goed op te kunnen starten is een voorlopig Jaarplan 2016 opgesteld en toegestuurd. Ter voorbereiding daarvan is in de afgelopen weken een aantal gesprekken gevoerd om een beter idee te krijgen van de behoefte aan informatie over EMV in de maatschappij.

De presentatie (gesprekken met "de maatschappij") van mw. Beerlage wordt meegezonden met het verslag.

Toelichting dhr. Woudenberg

In het voorlopig Jaarplan zijn de inhoudelijke activiteiten van het Kennisplatform ingedeeld in de drie themapijlers. Binnen deze themapijlers krijgen ook de maatschappelijke ontwikkelingen en visies een plaats.

Dhr. Woudenberg wil een aantal interpretaties meegeven. Uitgangspunt is de maatschappij en verschillende doelgroepen daarin. Gezondheid blijft. Belangrijk is dat het "nieuwe Kennisplatform" niet meer exclusief voor de elektrogevoeligen werkt. Het werkterrein is breder, gericht op alle doelgroepen, dat geldt ook voor de discussies binnen het Kennisplatform. De elektrogevoeligen zijn erg gemotiveerd, en goed vertegenwoordigd in de Klankbordgroep. Het Kennisplatform wil ook andere mensen/groepen met andere noden/behoefte aan het woord krijgen. Het is een essentieel uitgangspunt van de nieuwe fase.

Naast het interpreteren van kennis heeft het Kennisplatform een nieuw doel geformuleerd: mensen en instanties helpen omgaan met (het bieden van) keuzemogelijkheden en handelingsperspectieven. Het Kennisplatform wil mensen in staat stellen om zelf een keuze te maken. Het Kennisplatform is niet zelf de hulpverlenende organisatie; de GGD-en zijn dat wel.

Voorlopige prioriteiten:

Themapijler 1: Maken van een verbreed kennisbericht 'Electriciteit in en om het huis'. Niet alleen over hoogspanning/leukemie, maar ook andere ziekten en andere bronnen en een update over hoogspanning en leukemie. Dan is er een basis van waaruit het Kennisplatform vanuit die themapijler veel onderwerpen kan behandelen. Wie in de maatschappij heeft hiermee te maken, aan wie stellen mensen vragen? Denk bijvoorbeeld ook aan mensen die werken bij elektriciteitsmaatschappijen, installateurs en consumentenorganisaties.

Themapijler 2: Ook voor de themapijler telecommunicatie wil het Kennisplatform een kennisbericht gebaseerd op beschikbare informatie. Ook geschikt voor ondersteuning van medewerkers in de telecomsector, installateurs en consumentenorganisaties en telefoonpanels.

Themapijler 3: Nieuwe technologieën en specifieke situaties: Daar worden onderwerpen behandeld waarvan het Kennisplatform verwacht dat de informatiebehoefte de komende tijd toeneemt, zoals slimme meters. Elektrogevoeligheid hoort als onderwerp ook in deze themapijler.

Er komt binnen deze themapijler meer aandacht voor mensen die beroepsmatig worden blootgesteld, bijvoorbeeld mensen die met een MRI werken.

Het Kennisplatform blijft eerste indrukken schrijven. Het Jaarplan zal (na eventuele aanpassingen) door het bestuur worden besproken en vastgesteld. Het definitieve Jaarplan 2016 zal op de website worden geplaatst. Gezien de onzekerheden over de toekomst kunnen er maar beperkt afspraken worden gemaakt.

Vragen en discussie

Dhr. A. Swinkels vraagt waarom gezondheid niet op het logo staat, als het een eerste prioriteit is. De voorzitter antwoordt dat dit al aan de orde is geweest.

Dhr. A. Swinkels vraagt wat het aantal bezoekers van de website is. Er is 10000 Euro uitgegeven aan de website en hij heeft dit al drie keer eerder gevraagd. Tot nu toe bleef het antwoord uit.

Antwoord dhr. Woudenberg: Twee tot drie jaar geleden is er een onderzoek geweest. Ik kan dat aan u toesturen. Het zou interessant zijn om dit opnieuw te bekijken.

Dhr. Swinkels doet de suggestie om een teller op de website te zetten. Dan kan iedereen het zien.

Mw. W. Hoedjes heeft vertrouwen in het verhaal van mw. Beerlage, met het verhaal van dhr. Woudenberg heeft zij meer moeite. Gezondheid komt niet voor in de sheets. Ook elektrogevoeligheid wordt niet genoemd, terwijl veel problemen gaan over elektrogevoeligheid. Wat haar ook stoort is dat het Kennisplatform de maatschappij gaat helpen bij de nieuwe ontwikkelingen en waar dan de blootstellingsvermindering blijft. De producenten van EMV moet gevraagd worden hoe de blootstelling verminderd kan worden. Zij heeft een opmerking over het kennisbericht dat we met z'n allen gemaakt hebben (over Elektrogevoeligheid): het is een goed kennisbericht geworden, maar zij denkt dat het in de prullenbak is verdwenen, want het wordt niet meer genoemd. Nu moet er een nieuw kennisbericht komen. Ze vraagt hoe we dit gaan oplossen als organisatie. Zij wil dat in de tekst van het Jaarplan wordt opgenomen dat deelnemers aan de Klankbordgroep recht hebben om vragen te stellen over onderzoek.

Antwoord mw. Beerlage: Voor wat betreft gezondheid, dit staat in de eerste en tweede themapijler voor de kennisberichten centraal. Er kunnen andere aspecten bijkomen, afhankelijk van wat er uit de denkgroepen komt, maar gezondheid blijft centraal. Het Kennisplatform wil de producenten juist graag betrekken in de discussie. We horen graag hun visie en willen hun keuzemogelijkheden in beeld brengen. Het Kennisplatform streeft ernaar om ze binnen de denkgroep(en) een actieve rol te geven.

Mw. W. Hoedjes geeft aan dat zij kromme tenen krijgt van de inhoud van website. Er staat info op die niet klopt en wat zij ook onderneemt, het wordt niet aangepast.

Antwoord mw. Beerlage: De website is als geheel aan herziening toe. De website is overgezet naar een ander systeem, daardoor werken er links niet meer en er staat verouderde informatie op. De komende maanden gaan we er hard aan werken om dit te verbeteren.

Antwoord dhr. Woudenberg: Veel van de kritiek van mw. Hoedjes gaat over het ontbreken van woorden. In het werk van het Kennisplatform staat gezondheid centraal. Ook voor elektrogevoeligheid is aandacht. Dat is de essentie, ook al wordt het woord niet genoemd.

Dhr. F. Weening geeft aan dat het goed is dat er denkgroepen komen. Bij denkgroepen waar specifieke EMV kennis nodig is kan hij een specialist meevragen. Hij zou graag een keer spreken met dhr. Woudenberg, met name over de communicatie. Zijn verhaal heeft overeenkomsten met hoe het Antennebureau het doet. Dhr. Weening heeft waardering voor de werkzaamheden van het Antennebureau. Monet heeft een werkgroep Milieu en Gezondheid, voor de EMV belasting van werknemers die werken met verschillende soorten antennes die op daken staan.

Antwoord mw. Beerlage: we maken graag gebruik van het aanbod van Monet.

5. Voortgang hulplijn elektrogevoeligheid

Het vijfde agendapunt is de stand van zaken rond het Steunpunt / de Hulplijn Elektrogevoeligheid.

Dhr. J. Timmer (Stichting EHS) geeft een toelichting over dit Steunpunt.

De toelichting van dhr. Timmer wordt meegezonden met het verslag.

Reactie van mw. Beerlage op het eerste deel: De afgelopen jaren is binnen het Kennisplatform EMV veel gesproken over hulp aan elektrogevoeligen. Momenteel wordt de laatste hand gelegd aan een subsidieaanvraag bij het ministerie van VWS voor een landelijk Steunpunt met hulplijn voor elektrogevoeligen, die zal worden gerealiseerd door de Stichting EHS en de GGD. Het Kennisplatform EMV is zelf geen hulpverlener, maar zal inhoudelijke ondersteuning bieden waar dat nodig is. Formele standpunt van het ministerie van VWS is dat zij geen subsidie geven aan patiëntenorganisaties of hulpverleningsinstellingen. De discussie met het ministerie gaat nu nog over de rol van het Kennisplatform EMV. Het Kennisplatform kan geen opdrachtgever of hulpverlener zijn, wel toezien op beleid en uitvoering.

Dhr. Timmer wil graag praten over een plan B.

Antwoord voorzitter: dat gaan we oppakken.

Dhr. Timmer wil afsluiten met een uitdagend voorstel aan het Wetenschapsforum onder leiding van de nieuwe voorzitter dhr. R. Hoppe. Het is de ervaring van de mensen van de Stichting dat langdurige blootstelling aan EMV kan leiden tot chronische stress. Deze hypothese, dat EMV een stressor is, wordt volgens hem breed ondersteund door een grote groep buitenlandse wetenschappers. Zij zouden graag zien dat deze hypothese tegen het licht wordt gehouden door het Wetenschapsforum.

Reactie van dhr. Hoppe: Hij wil proberen binnen het Wetenschapsforum verschillende stromingen/tegenstellingen voor het voetlicht te brengen en hopen dat politiek en bestuur hier verder op gaan.

Dhr. H. Schooneveld (Stichting EHS) stelt dat drie jaar geleden met de heer Aarten is gesproken over de aard van deelname van de Stichting EHS aan het Kennisplatform EMV. Stichting EHS wil vooral veel meer informatie over het verschijnsel elektrohypersensitiviteit en de worteling ervan in de maatschappij. Stichting EHS wil graag meer overleg met de andere deelnemers aan het Kennisplatform om te kijken hoe zich dat probleem nu eigenlijk voordoet. De Stichting doet haar best om het onder woorden te brengen, maar zou graag professionele assistentie en informatie uit het bedrijfsleven zien. Hoopt dat we de openheid van informatiestromen in de denkgroepen en deze derde fase tot stand brengen.

Antwoord voorzitter: Binnen het Kennisplatform EMV zullen we kijken naar mogelijkheden.

Dhr. Timmer wil voorstellen meer onderzoek te doen naar effectiviteit van interventies bij EHS'ers (aansluitend bij de evaluatie van het ZonMw programma).

6. W.v.t.t.k. / Rondvraag

Er zijn geen vragen voor de rondvraag. De voorzitter dankt iedereen voor aanwezigheid en inbreng en sluit de vergadering.